

*Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.*  
*Ефективна економіка. 2026. № 5.*  
*ISSN 2307-2105*



*Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).*

**DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.5.31>**

**УДК 005.334:336.22-044.247**

*В. В. Пухальський,*

*к. е. н., доцент кафедри фінансів, банківської справи,  
страхування та фондового ринку,*

*Хмельницький університет управління та права ім. Леоніда Юзькова*

*ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1145-0109>*

## **КОМПЛІАЄНС-РИЗИК: СУТНІСТЬ ТА ЗАПРОВАДЖЕННЯ У ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ**

*V. Puhalskyi,*

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance, Banking,  
Insurance and Stock Market,*

*Khmelnytsky University of Management and Law named after Leonid Yuzkov*

## **COMPLIANCE RISK: DEFINITION AND IMPLEMENTATION IN TAX CONTROL**

*У світовій практиці адміністрування податків і зборів домінує ризикоорієнтований підхід до податкового контролю, який передбачає різні підходи щодо його проведення відносно платників податків, а саме мінімізація – для платників з високим рівнем дотримання податкового*

*законодавства та застосування невідкладних заходів щодо платників з підвищеним ризиком порушення податкового законодавства.*

*Україна, як країна з євроінтеграційним курсом доєдналася до впровадження європейського підходу в практику адміністрування податків, що знайшло своє відображення у Національній стратегії доходів та ін. нормативних актах. Комплаєнс-ризик (податковий ризик) – це новий прозорий та ефективний напрям у роботі органів ДПСУ.*

*Предметом дослідження виступають теоретичні та практичні аспекти дії механізму системи управління податковими ризиками в Україні на платників податків та податкові органи. Мета статті полягає у дослідженні сутності, значення та практики застосування комплаєнс-ризик у податковому контролі в контексті гармонізації податкового законодавства з європейськими вимогами. Для досягнення мети використано монографічний, абстрактно-логічний методи.*

*Результати дослідження свідчать, що комплаєнс-ризик ґрунтується на чотирьох базових обов'язках для кожного платника податків. Зазначено, що порушення хоча б одного з них свідчить про невиконання платником податків вимог податкового законодавства, іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на податкові органи.*

*Узагальнено взаємозв'язок між комплаєнс-ризиком та податковим контролем, який залежить від ступеня виявленого ризику. Органи податкового контролю можуть застосовувати як превентивні заходи, так і безпосередньо його проведення.*

*Встановлено, що від впровадження комплаєнс-ризик у держава та платники податків отримають низку переваг, а саме: відбуватиметься збільшення податкових надходжень до бюджету за рахунок дотримання чотирьох основоположних принципів; зміняться взаємовідносини між учасниками податкового процесу, які ґрунтуватимуться на довірі, підтримці платників податків зі сторони органів податкового контролю та ведення чесного бізнесу самими платниками податків з іншої.; знизяться*

*ризиків порушень податкового законодавства, оскільки їх аналіз дозволить вчасно виявити податкові невідповідності та надавати платникам податків необхідні роз'яснення, щоб уникнути порушень; запровадження наскрізного контролю починаючи з моменту реєстрації платника податків і до сплати податків до бюджету мінімізує податковий ризик.*

*In global tax and fee administration practices, a risk-based approach to tax compliance dominates, which involves different approaches to taxpayers: a minimal approach for those with a high level of tax compliance and the application of immediate measures for taxpayers at high risk of violating tax laws.*

*Ukraine, as a country pursuing a course of European integration, has adopted the European approach to tax administration, which is reflected in the National Revenue Strategy and other regulatory acts. Compliance risk (tax risk) is a new, transparent, and effective focus in the work of the State Tax Service of Ukraine.*

*The subject of this study is the theoretical and practical aspects of how the tax risk management system in Ukraine affects taxpayers and tax authorities. The purpose of this article is to examine the nature, significance, and practical application of compliance risk in tax control within the context of harmonizing tax legislation with European requirements. To achieve this objective, monographic and abstract-logical methods were employed.*

*The results of the study indicate that compliance risk is based on four basic obligations for every taxpayer. It is noted that a violation of at least one of these obligations indicates the taxpayer's failure to comply with the requirements of tax legislation and other legislation, compliance with which is monitored by tax authorities.*

*The relationship between compliance risk and tax audits has been summarized; the latter depends on the level of risk identified. Tax authorities may employ both preventive measures and direct audits.*

*It has been established that the introduction of compliance risk will bring a number of benefits to the state and taxpayers, namely: tax revenues to the budget will increase as a result of adherence to four fundamental principles; the relationship between participants in the tax process will change, based on trust, support for taxpayers from tax authorities, and honest business conduct by taxpayers themselves; the risks of tax law violations will decrease, as their analysis will allow for the timely detection of tax discrepancies and the provision of necessary clarifications to taxpayers to avoid violations; the introduction of end-to-end control, starting from the moment of taxpayer registration and continuing through to the payment of taxes to the budget, will minimize tax risk.*

**Ключові слова:** *комплаєнс ризик, бюджет, податкова звітність, податковий контроль, адміністрування податків.*

**Keywords:** *compliance risk, budget, tax reporting, tax audit, tax administration.*

**Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.** Останнім часом практика застосування комплаєнсу активно почала поширюватися у різні сфери життєдіяльності країн світу, а саме: боротьби з корупцією, хабарництвом, антимонопольне законодавство, у сфері фінансів і банківської справи, а також і на податкову сферу. Основне спрямування комплаєнсу – це боротьба з корупцією. За даними Індексу сприйняття корупції (CPI) від Transparency International Україна за 2024 рік, посіла 105-те місце серед 180 країн світу [1]. Доречно зазначити, що війна, яка ведеться на території нашої країни, посилила рівень корупції про, що свідчать останні корупційні скандали 2025 р., а саме: багатомільйонна корупційна схема відкатів на ремонтних роботах енергосистеми, яка отримала назву «Мідас»; операція «Чисте місто»; корупційна схема закупівлі дронів і засобів РЕБ; ОЗГ у Верховній Раді та ін.

**Мета статті** – розкрити сутність, значення та практики застосування комплаєнс-ризик у податковому контролі в контексті гармонізації податкового законодавства з європейськими вимогами.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Незважаючи на перелічені вище негативні корупційні моменти, мета комплаєнсу полягає у запобіганні порушень, зменшенні ризиків та створенні етичної культури як на рівні держави, так і на рівні окремо взятого суб'єкта господарювання.

Проблематика запровадження комплаєнсу активно висвітлюється у сучасних наукових працях, зокрема: трактування цього поняття надавали О.М. Колодізев та О.В. Коцюба; Т.О. Кобелева; А.В. Коршун; Н.В. Москаленко на теоретичному рівні розглядає аспекти запровадження комплаєнс-контролю в Україні; питання податкового ризику розглядається у науковому просторі з точки зору права (Л.К. Вороновою, М.П. Кучерявенком та ін.), економічної думки (В.Л. Андрущенко, О.М. Десятнюк, В.М. Опаріним, В.А. Онищенко, О.М. Сарахман, В.П. Мороз, Л.А. Сарана та ін.).

**Формулювання цілей статті.** Однак незважаючи на значний теоретичний внесок щодо податкового ризику у контексті його суті, управління ним необхідно провести поглиблене дослідження місця комплаєнс-ризик у податковому контролі у зв'язку з євроінтеграційним курсом України, підвищенням ефективності податкових перевірок та сплати податків і зборів.

Щодо історичних витоків запровадження комплаєнсу, то корупційні правопорушення у 60-70-х роках ХХ століття, (Вотергейтський скандал), а саме здійснення незаконних виплат, надання хабарів та несплата податків спонукали уряд США прийняти закон «Про корупцію за кордоном» (Foreign Corrupt Practices Act/FCPA), який містить жорсткі правила контролю та ведення бухгалтерського обліку. Доречно зазначити, що Президент США Дональд Трамп своїм виконавчим наказом від 10.02.2025 р. призупинив дію цього Закону США так, як на його думку, це перешкоджає досягненню зовнішньополітичних цілей США. Хоча на міжнародному рівні він належить до числа найвагомішого антикорупційного законодавства.

Україна, як і значна кількість зарубіжних країн (у 2010 р. був прийнятий Закон Великобританії «Про хабарництво» (UKBA – Bribery Act 2010), у 2017 р. у Франції «Про прозорість, боротьбу з корупцією та модернізацією економіки» (Sapin II), доєдналася до цього процесу. У 2011 р. було прийнято Закон «Про засади запобігання і протидії корупції», а у 2014 р. його замінив Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII, який визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень. Однак, ухвалення зазначених законів не призвело до обов'язку створювати комплаєнс-системи в Україні. Цей процес розпочався дещо пізніше. Розвиток комплаєнс-системи в Україні набирає обертів, що пов'язано із виходом на міжнародні ринки, залученням іноземних партнерів тощо. Першопрохідцями щодо впровадження комплаєнс-систем в Україні стали міжнародні корпорації.

Термін «комплаєнс» (compliance) має іншомовне походження і в перекладі з англійської означає «згода, відповідність». У словниках можна знайти різні підходи до визначення поняття «комплаєнс», але одне, що їх об'єднує це – відповідність щодо дотримання законодавчим актам, вимогам, нормам тощо. У Словнику UA наведено декілька тлумачень цього терміну, але, щодо фінансової системи наведено наступне визначення «Дотримання вимог законодавства, нормативів, положень і правил, внутрішньої політики, стандартів та кодексів з питань діяльності банку» [2]. У Вільній енциклопедії знаходимо, комплаєнс (англ. *compliance*) – відповідність будь-яким внутрішнім або зовнішнім вимогам чи нормам. Відповідність законам, правилам і стандартам у сфері комплаєнса зазвичай стосується таких питань, як дотримання належних стандартів поведінки на ринку, управління конфліктами інтересів, справедливе ставлення до клієнтів і забезпечення сумлінного підходу до їхнього консультування. До сфери комплаєнса належать також специфічні галузі, такі як: протидія легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму; розробка

документів і процедур, що забезпечують відповідність діяльності компанії чинному законодавству захист інформаційних потоків, протидія шахрайству і корупції, встановлення етичних норм поведінки співробітників тощо [3].

У Оксфордському словнику англійської мови наведено, що «комплаєнс» – це діяльність, що відповідає встановленим вимогам чи вказівкам, або ж покора (англійською – *compliance is an action in accordance with a request or command, obedience*) [4].

Кембриджський словник англійської мови наводить таке визначення цього терміну: комплаєнс – «дія у відповідності до запиту, правила чи вказівки» [5].

У табл. 1. наведено трактування дефініції «комплаєнс» у нормативно-законодавчих актах України.

**Таблиця 1. Трактування дефініції «комплаєнс» у нормативно-законодавчих актах України**

Нормативно-законодавчий акт	Трактування поняття «комплаєнс»
Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 23.02.2006 р. №3480-IV [6]	Комплаєнс – регламентований внутрішніми документами професійного учасника ринків капіталу та організованих товарних ринків або особи, яка здійснює діяльність, пов'язану з ринками капіталу та організованими товарними ринками, безперервний процес, спрямований на забезпечення та покращення: а) опису всіх внутрішніх процесів, пов'язаних з провадженням професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках або діяльності, пов'язаної з ринками капіталу та організованими товарними ринками; б) відповідності внутрішніх документів, що описують передбачені підпунктом «а» цього пункту процеси, вимогам законодавства про ринки капіталу та організовані товарні ринки, стандартів, правил, інших внутрішніх документів саморегульованої організації, членом якої є професійний учасник, правил організованого ринку, учасником якого є такий професійний учасник або на якому його цінні папери допущені до торгів, а також відповідність бізнес-плану (бізнес-стратегії), ухваленого наглядовою радою або іншим органом, відповідальним за здійснення нагляду професійного учасника; в) виконання працівниками професійного учасника ринків капіталу та організованих товарних ринків або особи, яка здійснює діяльність, пов'язану з ринками капіталу та організованими товарними ринками, правил та процедур, що описують передбачені підпунктом «а» цього пункту процеси.

Продовження таблиці 1.

Нормативно-законодавчий акт	Трактування поняття «комплаєнс»
<p>Постанова НБУ «Про затвердження Положення про організацію внутрішнього контролю в банках України» від 02.07.2019 р. [7]</p>	<p>Комплаєнс-цілі діяльності банку передбачають забезпечення організації діяльності банку з дотриманням вимог законодавства України, нормативно-правових актів Національного банку, внутрішньобанківських документів, стандартів професійних об'єднань, дія яких поширюється на банк.</p>
<p>Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» від 14.12.2021 р. № 1953-IX [8]</p>	<p>Комплаєнс – регламентований внутрішніми документами надавача фінансових послуг, а якщо це передбачено спеціальним законом – надавача супровідних послуг, постійний процес, що здійснюється з метою виявлення та запобігання ризикам, які можуть виникати під час здійснення зазначеною особою діяльності, передбаченої законом, внаслідок невідповідності такої діяльності вимогам законодавства та/або іншим вимогам (правилам, стандартам, принципам) щодо здійснення такої діяльності, та являє собою:</p> <p>а) спостереження та контроль за відповідністю внутрішніх документів, що описують усі внутрішні процеси, пов'язані з діяльністю особи, зазначеної в абзаці першому цього пункту, вимогам законодавства та/або іншим вимогам (правилам, стандартам, принципам), передбаченим документами об'єднання учасників ринку фінансових послуг, членом якого є надавач фінансових послуг, а також, якщо це передбачено спеціальним законом, за відповідністю таких внутрішніх документів бізнес-плану (бізнес-стратегії), ухваленого (ухваленої) наглядовою радою або іншим органом управління такої особи, відповідальним за здійснення нагляду за її діяльністю;</p> <p>б) контроль за дотриманням та виконанням працівниками особи, зазначеної в абзаці першому цього пункту, внутрішніх документів такої особи, вимог законодавства та інших вимог, передбачених підпунктом «а» цього пункту.</p>
<p>Закон України «Про кредитні спілки» від 14.07.2023 р. № 3254–IX [9]</p>	<p>Кредитна спілка зобов'язана забезпечувати здійснення контролю за дотриманням норм (комплаєнс), що передбачає організацію забезпечення відповідності діяльності кредитної спілки вимогам законодавства, внутрішнім документам кредитної спілки, стандартам професійних об'єднань, дія яких поширюється на кредитну спілку, та виконання інших функцій, визначених Регулятором.</p>

Таким чином, в Україні відсутній єдиний підхід щодо нормативно-законодавчого регулювання такого поняття як «комплаєнс». Наведені дані свідчать, термін «комплаєнс» зустрічається в законах та положеннях різних сфер законодавства України та трактується відповідно до виду діяльності. Однак, узагальнюючи можна зазначити, що у вище наведених нормативно-

законодавчих актах акцентується увага на проведені контролю щодо дотримання законодавства та зменшення ризиків його порушення відповідної галузі діяльності з метою підвищення управлінських функцій та ризиків фінансових витрат.

Як вже зазначалося, комплаєнс має місце у різних сферах життєдіяльності, переважно виділяють: корпоративний, фінансовий, антикорупційний, трудовий, етичний, екологічний, технологічний та ін. Серед перелічених видів комплаєнсу нас цікавить фінансовий, який передбачає дотримання суб'єктами господарювання законності у сфері фінансів та фінансової діяльності, і в першу чергу, дотримання вимог законодавства щодо нарахування та сплати податків і зборів, ведення та подання податкової звітності, контроль за фінансовими операціями. Саме платник податків може зазнати значних фінансових, репутаційних втрат внаслідок недотримання законодавчих актів щодо порушення термінів подання податкової звітності або наявності помилок щодо заниження податкового зобов'язання за податками чи зборами. В даному випадку виникає ризик нарахування та сплати штрафних та фінансових санкцій. Або інший вид ризику, коли платник податків співпрацює із фіктивними чи сумнівними контрагентами, що може привести до загроза участі у кримінальних провадженнях щодо відмивання коштів та ін. ризику.

Основне джерело доходів бюджету України – це надходження коштів від справляння податків і зборів від діючих суб'єктів господарювання, але при цьому, податкові органи повинні дотримуватися «золотого правила» не здійснювати тиск на легальний бізнес. Однак, не всі суб'єкти господарювання прагнуть сплачувати належні податки і збори. Надходження податків і зборів мінімізується наявністю офшорних компаній і не тільки. У зв'язку з чим, регулюючі органи країн випускають певні рекомендації щодо виявлення пересувань «сірих» грошей та боротьби з таким явищем. Саме на шляху запобігання цим явищам, і в першу чергу, щодо забезпечення відповідності суб'єктів господарювання податковому законодавству та

зниження ризиків, пов'язаних із податковими перевітками та штрафами стає податковий комплаєнс.

Щодо податкової сфери, то законодавче закріплення термінів комплаєнс, податковий ризик (комплаєнс-ризик) відбулося із прийняттям Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей податкового адміністрування під час воєнного стану для платників податків з високим рівнем добровільного дотримання податкового законодавства» від 18.06.2024 р. № 3813-IX, де під терміном комплаєнс необхідно розуміти систему заходів та процедур, що здійснюються контролюючими органами, визначеними ст. 41, п. 41.1, пп. 41.1 Податкового кодексу України, з метою підвищення рівня добровільного виконання податкових та інших обов'язків платниками податків відповідно до вимог податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, та зменшення ймовірності настання податкового ризику (комплаєнс-ризика). Податковий ризик (комплаєнс-ризик) законодавець трактує цей термін як ймовірність невиконання платником податків податкового обов'язку щодо взяття його на облік як платника податків, реєстрації платником окремих видів податків, подання (своєчасного подання) податкової звітності, декларування (повного декларування), сплати (своєчасної та повної сплати) платником податків податкових зобов'язань, інших податкових обов'язків, невиконання платником податків іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [10]. Таким, чином цим Законом України передбачено запровадження податкового комплаєнсу у розрізі основних видів ризиків, які в повній мірі відповідають ризикам, які визначені Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР ) та Міжнародним валютним фондом (МВФ).

В основу застосування комплаєнсу в податковому адмініструванні покладені методичні матеріали та рекомендації до них, розроблені ОЕСР й МВФ, які дозволяють визначати та оцінювати ризики порушень норм

податкового законодавства, допомагають керівництву податкових органів приймати обґрунтовані рішення стосовно методів усунення порушень та подальшого добровільного дотримання податкових норм. Доречно зазначити, що методичні матеріали почали розроблятися ще у 2022 р. і процес удосконалення триває не один десяток років, що обумовлено зростанням кількості індикаторів ризику, розширенням цифрових можливостей до роботи з ризиками тощо.

Україна обрала євроінтеграційний курс, а це означає, що набуття статусу кандидата на членство в ЄС (22.06.2022 р.) зобов'язує привести податкове законодавство України у відповідність до вимог європейського законодавства тобто забезпечити адаптацію законодавства України до законодавства ЄС та виконувати міжнародні зобов'язання України в частині митної й податкової політики та адміністрування. Тому нашою державою була прийнята «Національна стратегія доходів до 2030 року» (НСД) (розпорядження КМУ від 27.12.2023 р. № 1218-р) [11]. В частині адміністрування податків передбачено впровадження низки заходів щодо підвищення їх ефективності та прозорості; дотримання податкового законодавства платниками податків; відповідності європейським стандартам, що забезпечується шляхом впровадження системи управління податковими ризиками, тобто комплаєнс-ризиками.

Комплаєнс-ризиками в системі податкового адміністрування трактуються як ризики, що призводять до втрати доходів, у разі якщо платники податків не дотримуються чотирьох основних обов'язків, визначених податковим законодавством: належної реєстрації в податковій системі; своєчасного подання податкової звітності; зазначення повної та достовірної інформації у податковій звітності та своєчасної сплати податкового зобов'язання в установлені терміни [10]. У розділі 4.2.2(a) НСД передбачено впровадити систему управління податковими ризиками (комплаєнс-ризиками) на основі Концепції системи управління ризиками (Концепція).

Наказом ДПС від 04.10.2023 р. № 813 затверджена Концепція системи управління ризиками, яка на сьогоднішній день не оприлюднена. Тобто Концепція була прийнята раніше, ніж НСД. Виходячи із мети Концепції, а саме, виявлення, оцінка та мінімізація податкових ризиків сформулюємо її завдання, які полягають: по-перше, мінімізувати ризики порушень платниками податків норм податкового та іншого законодавства тим самим уникати найбільш поширених помилок не тільки у поточному періоді, але і майбутніх періодах; по-друге, покращити співпрацю учасників податкового процесу у вирішенні проблем у сфері оподаткування; третє, підвищити рівень добровільного виконання податкових та інших обов'язків платниками податків починаючи з державної реєстрації платника податків і до сплати податкових зобов'язань; четверте, забезпечити стабільні надходження податків і зборів до бюджетів усіх рівнів; п'яте, впровадження ефективних методів контролю з метою мінімізації ненадходження податкових зобов'язань. Таким чином, Концепція націлена на підвищення добровільної сплати податків та свідомості платників податків.

На виконання НСД, КМУ прийнято Постанову «Про реалізацію експериментального проекту щодо функціонування системи управління податковими ризиками (комплаєнс-ризиками) в Державній податковій службі» від 25.07.2024 р. № 854 [12].

Мета експериментального проекту чітко окреслена у Постанові № 854, яка полягає у впровадженні в організацію та діяльність ДПС міжнародних підходів до управління, які ґрунтуються на управлінні податковими ризиками щодо підвищення рівня дотримання платниками податків своїх податкових обов'язків із використанням підходу, та базуються на оцінці податкових ризиків [12].

Постановою № 854 наведено перелік та розкрито короткий зміст основних принципів системи управління ризиками, а саме:

– інтегроване управління податковим ризиком;

– структурування та комплексне управління податковим ризиком;  
адаптоване управління податковим ризиком; інклюзивне (всебічне)  
управління податковим ризиком;

– динамічне управління податковим ризиком;

– постійне поліпшення керування податковим ризиком.

Цією ж Постановою визначено основні види ризиків, пов'язані із недотриманням платниками податків норм податкового законодавства та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на податкові органи, під час реалізації експериментального проекту, а саме виділено чотири базові комплаєнс-ризиками: ризик реєстрації як платника податків; ризик формування і, головне, подання податкової звітності; ризик сплати податкових зобов'язань; ризик повноти декларування. Отже, порушення хоча б одного із перелічених обов'язків тягне за собою виникнення комплаєнс-ризиками.

Залежно від ступеня виявленого ризику платники податків будуть поділятися на платників з низьким, середнім та високим ступенем. Відповідно до цього і прийматимуться заходи впливу. До платників з високим рівнем ризику передбачається застосування реактивних заходів – проведення перевірок, а з низьким – застосування проактивних засобів, які включають пропозиції та рекомендації щодо покращення комплаєнс-ризиками.

Крім того, експериментальним проектом передбачається впровадження система управління податковими ризиками (комплаєнс-ризиками), яка включає зі сторони податкових органів аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів, які можуть вплинути на сплату податків; визначати можливі ризики порушень; обирати способи реагування на ці ризики; постійний перегляд та оновлення інформації про ризики; обмін даними, навчання та накопичення досвіду для покращення своєї роботи. Як інформує ДПС України при цьому система управління охоплює три способи обробки інформації про платників податків та їх податкові ризики (автоматизований, неавтоматизований та комбінований).

Автоматизований спосіб обробки інформації про платників податків та їх податкові ризики базується на використанні розроблених автоматизованих алгоритмів ідентифікації, оцінки податкових ризиків та способів реагування на них на основі податкової інформації, що міститься і зберігається в інформаційно-комунікаційній системі ДПС.

Застосування автоматизованого способу дає змогу уніфікувати організаційно-методологічні засади роботи ДПС із платниками податків, мінімізувати вплив людського фактору під час управління податковими ризиками тощо.

Неавтоматизований спосіб обробки інформації про платників податків та їх податкові ризики передбачає виявлення податкових ризиків на підставі податкової інформації, відібраної з інформаційно-комунікаційної системи ДПС за разовими тематичними алгоритмами, та інформації, отриманої із зовнішніх джерел від інших центральних органів виконавчої влади та правоохоронних органів.

Комбінований спосіб обробки інформації про платників податків та їх податкові ризики процеси – це одночасне поєднання автоматизованого та неавтоматизованого способів.

З метою виконання Постанови КМУ № 854 ДПСУ було видано чотири накази від 30.09.2024 р.:

№ 704 «Про затвердження Положення про експертну комісію Державної податкової служби із застосування системи управління податковими ризиками»;

№ 705 «Про затвердження Порядку формування паспорта податкового ризику та опрацювання інформації, що міститься в ньому»;

№ 706 «Про затвердження Методики ідентифікації, аналізу та оцінювання ступеня податкових ризиків»;

№ 707 «Про затвердження Порядку здійснення процесів системи управління податковими ризиками».

Всі вищеперераховані накази в інформаційному просторі відсутні, що ускладнює усвідомлення платниками податків комплаєнс-ризиків.

На нашу думку, з метою зменшення податкових ризиків доцільно:

оприлюднити Концепцію системи управління ризиками та вище перелічені накази ДПС;

належним чином інформувати суспільство про запровадження системи управління ризиками;

розробити методичні матеріали та рекомендації щодо податкового комплаєнсу не тільки для органів податкового контролю, але і для платників податків;

організовувати навчання та надавати консультації, щоб мінімізувати застосування каральних заходів з боку органів податкового контролю.

А з боку платників податків необхідно:

вести бізнес легально та співпрацювати лише із суб'єктами господарювання, які пройшли державну реєстрацію;

не використовувати схеми з мінімізації податкових зобов'язань платниками податків через «дроблення бізнесу», що може привести до проведення перевірок, у тому числі фактичних;

мати в наявності усі документи, що підтверджують законність здійснених операцій;

належним чином вести облік та на його підставі формувати звітність;

своєчасно подавати податкову звітність, при цьому уникати помилок та заниження податкових зобов'язань, які можуть бути виявлені камеральною чи документальною перевіркою;

своєчасно та в повному обсязі сплачувати до бюджету належні податки та збори тощо.

**Висновки.** У результаті проведення наукового дослідження, відповідно до поставленої мети і конкретних завдань сформовані наступні висновки:

1. В Україні продовжується процес впровадження сучасного підходу до управління податковими ризиками – системи комплаєнс-ризиків, мета якого

полягає у підвищенні рівня добровільного дотримання податкового законодавства шляхом своєчасного виявлення, оцінки та зниження ризиків, що прямо відповідає євроінтеграційному курсу нашої держави. Підтвердженням зазначеного є прийнята НСД, якою передбачається не тільки реформування податкової системи, але і удосконалення процедур податкового адміністрування, у т.ч. податкового контролю шляхом впровадження низки заходів щодо підвищення їх ефективності та прозорості; дотримання податкового законодавства платниками податків; відповідності європейським стандартам. У розвиток НСД була прийнята Постанова КМУ № 854, у якій сформовано механізм управління податковими ризиками у сфері податкового адміністрування.

2. Від впровадження комплаєнс-ризиків держава та платники податків отримують низку переваг, а саме:

а) збільшення податкових надходжень до бюджету за рахунок дотримання чотирьох основоположних принципів (своєчасна реєстрація суб'єкта господарювання як платника податку; подання податкової звітності; достовірне декларування податкових зобов'язань; повна та своєчасна сплата податків), що є основою для його здійснення і, що, важливо, в умовах воєнного стану досить актуально. Таким чином, основне призначення комплаєнс-ризиків максимально мінімізувати недонадходження податків і зборів відповідно до ідентифікованих ризиків;

б) змінюються взаємовідносини між учасниками податкового процесу, які ґрунтуватимуться на довірі, підтримці платників податків зі сторони органів податкового контролю та ведення чесного бізнесу самими платниками податків з іншої.;

в) знизяться ризики порушень податкового законодавства, оскільки їх аналіз дозволить вчасно виявити податкові невідповідності та надати платникам податків необхідні роз'яснення, щоб уникнути порушень. Тобто, змінюється сам підхід від покарання платників податків до профілактики податкових правопорушень. Однак, у випадку систематичного або грубого

порушення податкового законодавство орган податкового контролю змушений здійснювати крайній захід – ініціювати та проводити податковий контроль у платника податків;

г) запровадження наскрізного контролю починаючи з моменту реєстрації платника податків і до сплати податків до бюджету мінімізує податковий ризик.

## Література

1. Карпович Б. На якому місці Україна по корупції: актуальний аналіз 2025 року. URL: <https://www.karpaty.net.ua/na-yakomu-misczi-ukrayina-po-korupcziji-aktualnyj-analiz-2025-roku/>

2. Словник UA. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=комплаєнс>

3. Вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Комплаєнс>

4. Оксфордський словник англійської мови: URL : <https://oxforddictionaries.com>

5. Compliance. Cambridge Dictionary Online. URL: <https://dictionary.cambridge.org/>

6. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23.02. 2006 р. №3480-IV <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>

7. Про затвердження Положення про організацію внутрішнього контролю в банках України : Постанова НБУ від 02.07.2019 № 88. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/PB19121?an=69>

8. Про фінансові послуги та фінансові компанії : Закон України від 14.12.2021 № 1953- IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>

9. Про кредитні спілки : Закон України від 14.07. 2023 № 3254–IX. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T233254?an=1>

10. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей податкового адміністрування під час воєнного стану для платників податків з високим рівнем добровільного дотримання податкового

законодавства : Закон України від 18.06.2024 № 3813-IX. URL:  
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3813-20#Text>

11. Національна стратегія доходів до 2030 року. URL:  
[https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy\\_2030\\_.pdf?utm\\_source=chatgpt.com](https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf?utm_source=chatgpt.com)

12. Про реалізацію експериментального проекту щодо функціонування системи управління податковими ризиками (комплаєнс-ризиками) в Державній податковій службі. URL:  
<https://ips.ligazakon.net/document/КР240854>

### References

1. Karpovych, B. (2025), “Where Ukraine stands on corruption: current analysis of 2025”, available at: <https://www.karpaty.net.ua/na-yakomu-misczi-ukrayina-po-korupcziyi-aktualnyj-analiz-2025-roku/> (Accessed 19 April 2026).

2. The official portal of the Ukrainian language and literature (2024), “Compliance”, available at: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=комплаєнс> (Accessed 19 April 2026).

3. The official site of Free Encyclopedia Wikipedia (2024), “Compliance”, available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Комплаєнс> (Accessed 19 April 2026).

4. The official site of Oxford English Dictionary (2026), “Oxford English Dictionary Online”, available at: <https://oxforddictionaries.com> (Accessed 20 April 2026).

5. The official site of Cambridge Dictionary (2026), “Compliance”, available at: <https://dictionary.cambridge.org/> (Accessed 20 April 2026).

6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2006), The Law of Ukraine “On Capital Markets and Organized Commodity Markets”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text> (Accessed 20 April 2026).

7. The National Bank of Ukraine (2019), Resolution “On approval of the Regulation on the organization of internal control in banks of Ukraine”, available at: <https://ips.ligazakon.net/document/PB19121?an=69> (Accessed 20 April 2026).

8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2021), The Law of Ukraine “On Financial Services and Financial Companies”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text> (Accessed 21 April 2026).

9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2023), The Law of Ukraine “On Credit Unions”, available at: <https://ips.ligazakon.net/document/T233254?an=1> (Accessed 21 April 2026).

10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2024), The Law of Ukraine “On amendments to the Tax Code of Ukraine regarding the peculiarities of tax administration during martial law for taxpayers with a high level of voluntary compliance with tax legislation”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3813-20#Text> (Accessed 21 April 2026).

11. Ministry of Finance of Ukraine (2023), “National Revenue Strategy until 2030”, available at: [https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy\\_2030\\_.pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf) (Accessed 21 April 2026).

12. Cabinet of Ministers of Ukraine (2024), Resolution “On the implementation of an experimental project on the functioning of the tax risk management system (compliance risks) in the State Tax Service”, available at: <https://ips.ligazakon.net/document/KP240854> (Accessed 21 April 2026).

*Отримано редакцією журналу / Received: 22.04.26*

*Прорецензовано / Revised: 04.05.26*

*Дата публікації / Published: 26.05.26*